

کمی از آنرا بر روی قطعات نان در يك بشقاب می‌ریزند و مصرف می‌نمایند .

باید توجه داشت که سیر نباید مورد استفاده مبتلایان به بیماریهای پوستی (درماتوزها، سوداء)، تحریکات معده و برای زنان شیرده مورد استفاده قرار گیرد زیرا در مورد اخیر ، باعث تغییراتی در شیر و پیدایش دل پیچه در اطفال می‌شود. بعلاوه، مبتلایان به احتقان ریوی، سرفه‌های همراه با اخلاط خونی، سرفه‌های خشک و شدید و تب (H.Leclerc) نباید آنرا مصرف کنند .

در استعمال خارج، از سیر برای موارد درمانی مختلف استفاده بعمل می‌آید که در اینجا به شرح دو مورد زیر اکتفا شده است :

الف - مخلوط دو قسمت الکل کامفره و يك قسمت سیر له شده را در محل دردناک در رماتیسم جهت تسکین درد اثر می‌دهند .

ب - محلول ۱۰ درصد شیرهٔ سیر را که يك تا دو درصد الکل به آن اضافه شده باشد، جهت ضد عفونی کردن زخم و جراحات بکار می‌برند و یا از سرکه سیر که با قرار دادن مقدار ۳۰ گرم سیر له شده بمدت ۱۰ روز در نیم لیتر سرکه طبیعی به دست می‌آید برای اینکار استفاده بعمل می‌آورند . از سیر، فرمول‌های متعددی برای موارد درمانی در استعمال خارج و یا مصارف داخلی در کتب علمی وارد شده است که مصرف بعضی از آنها بین مردن معمول می‌باشد .

برای از بین بردن بوی دهان پس از مصرف سیر و یا فرآورده‌های آن ، علاوه بر آنچه که قبلاً ذکر شد می‌توان با جویدن ۲ یا ۳ عدد دانه قهوه یا چند دانه انیس یا زیره سبز و یا هل (Dr. H. Leclerc)، این بو را رفع کرد .

صفحه ۶۲۶ بعد از سطر ۱۸

اسانس پیاز Onion oil، از تقطیر پیاز له شده تحت اثر بخار آب به دست می‌آید. مایعی است صاف، به رنگ زرد عنبری تا عنبری قرمز که بوی قوی، نافذ و طعم مخصوص پیاز را دارد. در غالب روغن‌های ثابت و در الکل محلول است ولی در گلیسرو و پروپیلن گلیکول حل نمی‌شود. وزن مخصوص آن بین ۱۰۵۰ و ۱۳۵۰ است .

اسانس پیاز را باید در ظرف شیشه‌ای یا آلومینیومی ، به حالت مملو ، در جای سرد و دور از نور و هوا نگهداری کرد .

از اسانس پیاز امروزه جهت مطبوع ساختن اغذیه، در صنایع غذائی استفاده بعمل می‌آورند

(Food. Che. Codex).

از دانه‌های له شده پیاز نیز اسانس گیری بعمل می‌آید. این اسانس رنگ زرد روشن دارد. بوی آن قوی و شبیه بوی پیاز است. در اثر، کلروفوم و بی‌سولفورکربن حل می‌گردد (مرک ایندکس).

صفحه ۶۴۱ - بعد از سطر ۲۱

L. Gloriosa superba * - گیاهی علفی، بسیار زیبا و دارای ریزوم متورمی به طول متوسط ۱۸ تا ۲۰ و به قطر ۲٫۵ سانتیمتر است. در هند، جاوه و بعضی نواحی دیگر آسیا می‌روید. در کتب قدیمه وجود موادی نظیر اسید کلیدونیک (در برگها)، ترکیبات کلشی سین (در گلها) و بمقادیر جزئی کلشی سین (۳ ر ۰ درصد در ریزوم و برگ) در اعضاء گیاه ذکر شده است ولی در کتب جدید، مفردات پزشکی و فیتوتراپی‌ها، وجود و مشخصات این مواد انعکاسی ندارد. مصرف آن، مسمومیت ایجاد می‌کند و خطرناک است .

خواص درمانی - برای مقادیر بسیار کم غده‌های زیرزمینی آن به تفاوت اثر سقط کننده جنین، از بین برنده باکتری‌ها، صفرابر، سمی، مقوی معده و ضد کرم ذکر شده است. در بعضی کتب داروئی مانند فارماکوپهٔ Hamdard (1)، در ردیف گیاهان سمی با اثر سقط کننده جنین وارد شده است . مردم هند از گل‌های آن در انجام مراسم مذهبی استفاده بعمل می‌آورند . در ایران نمی‌روید .

نوع دیگر آن **G. caerulea Mill. ، * G. simplex L.** است که در سنگال و جنگل‌های گینه می‌روید. اثر بسیار سمی دارد. در چهارپایان ایجاد مسمومیت و مرگ نموده است. بخلاف نوع قبلی، مصارف درمانی ندارد .

از دیگر انواع سمی این تیره، **Zadenus venenosus *** است که الکل‌وئیدی به نام **زاده‌نین Zadenine** دارد و در نواحی غربی امریکای شمالی می‌روید. از بقیه انواع سمی این تیره، گونه‌های زیر را نام می‌بریم :

1 - Hamdard Pharmacopoeia of Eastern Medicine by Hakim Abdulhamid, ...
Krachi 1969.

- Pharmacographia Indica by William Dymock Pakistan 1980.

Melanthium virginianum L. * که در بعضی نواحی امریکا مانند فلوریدا، نیویورک
تاتکراس می‌روید .

Amianthemum muscaetoxicum Gray * که در بعضی نواحی امریکا مانند نیویورک
و فلوریدا می‌روید .

Nolina texana S. Wats * که در تکراس به فراوانی یافت می‌شود (۱) .

Chamaelirium carolinianum Willd. * *Helonias dioica* Pursh. گیاهی است

چند ساله و دارای ریزوم متورم که در مردابهای امریکای شمالی می‌روید و در ریزوم آن، نوعی ساپونین
یافت می‌شود. به عنوان مدر و ضد کرم مورد استفاده قرار می‌گیرد ولی بیشتر بمصارف درمان
بیماری‌های زنان می‌رسد مانند آنکه از آن، جهت رفع ترشحات مهبلی و در موارد قطع حالت
قاعدگی و قاعدگی‌های دردناک و یا سیلان منی و ضعف عمل دستگاه تناسلی استفاده درمانی بعمل
می‌آورند. ضمناً بعنوان قلب نیز به ریزوم اینکا افزوده می‌شود .

صور داروئی - گرد ریزوم بمقدار ۳ تا ۶ گرم و یک یا دو دفعه در روز - عصاره روان بمقدار
۱ تا ۵ گرم - تتطور به مقدار ۲ تا ۸ گرم در روز .

در ایران نمی‌روید

Trillium erectum L. * گیاهی علفی، چند ساله، دارای ساقه کوتاه و بومی نواحی

مختلف امریکای شمالی است. ساقه ضخیم آن، ۳ برگ منتهی بیک گل بزرگ ارغوانی تیره ولی غالباً
سفید مایل به صورتی یا مایل به خاکستری دارد. ریشه و ریزوم خشک شده گیاه، مصارف درمانی دارند
و طبق بررسی‌هایی که بعمل آمده، دارای نوعی ساپونین به نام **توری لارین trillarine**، تاتن و یک
ماده روغنی است .

خواص درمانی دارای اثر ضد خونروی، قابض و بطور ملایم خلط آور است. از اینجهت در
موارد زیادی خون قاعدگی (*menorrhagie*)، خونرویهای رحمی (*metrorrhagie*)، هماتوری
(وجود خون در ادرار)، ترشحات مهبلی و درمان زخم و اولسهای دیر التیام بکار می‌رود. استفاده از
آن بیشتر بمنظور رفع خونرویهای زمان یائسه گی همراه با حالت افسردگی معمول است .

صور داروئی: نیمکوب ریزوم و ریشه بمقدار ۵ ر ۰ تا ۲ گرم و ۳ دفعه در روز با مقداری آب
و یا به صورت جوشانده در آب یا شیر - عصاره حاصل از عضو گیاه در الکل ۲۵ درجه (به نسبت

برابر)، بمقدار ۵ ر ۰ تا ۲ میلی‌لیتر و تتطور الکی $\frac{1}{5}$ (با الکل ۴۰ درجه) بمقدار ۱ تا ۴ میلی‌لیتر .
از این گیاه می‌توان به صورت مخلوط با گیاهان دیگر مانند *Vinca major* (تیره خرزهره) و
مخلوط با ژرانیوم‌های داروئی (*Geranium*)، در موارد زیادی خون قاعدگی و نظائر آن استفاده
بعمل آورد .

صفحه ۶۴۸ بعد از سطر ۳

تیره مارچوبه

Asparagus africanus Lam. * *A. gourmacus* A. Chev. - گیاهی پایا، به ارتفاع

حداکثر ۵ ر ۱ متر و دارای ساقه‌هایی است که انواع یکساله آنها پوشیده از خارهای کوچک می‌باشند.
برگهای (کلادود) مجتمع بتعداد ۷ - ۸، پوشیده از خارهای کوچک و گل‌های سفید رنگ، منفرد یا به
تعداد ۲ - ۳ تایی در کناره برگها دارد. میوه‌اش مدور، به قطر ۸ میلیمتر و به رنگ سیاه پس از رسیدن
کامل است .

در صحاری جنگلی سودان پراکنده است .

جوشانده یا خیسانده ریزوم گیاه در نواحی محل رویش به مصارف رفع عوارض سیفیلیس به
صورت حمام عضوی بکار میرفته است. اثر مدر دارد. خیسانده آن جهت رفع آئزین (بصورت غرغره)
و یا بصورت مالیدن بروی عضو در درمان رماتیسم توصیه شده است ضمناً آنرا غالباً مخلوط با
اعضاء گیاه دیگری مانند *Cadaba farinosum* Forsk. در بعضی از نواحی محل رویش بکار
می‌برند (فارماکوپه سنگال *J. G. Adam* و *J. kerharo* ۱۹۷۴) .

در ایران نمی‌روید

صفحه ۶۷۹ - بعد از سطر ۶

Juncaceae

Juncus effusus L. * *Var. decipiens* Buchen - گیاهی علفی، کوچک و دارای

ساقه‌های خشن است. اثر زیاد کننده ترشحات ادرار و آرام کننده دارد از اینجهت در موارد کمی دفع ادرار و رفع بی‌خوابی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

این وارسته در ایران نمی‌روید ولی نوع اصلی گیاه در نواحی مختلف شمال ایران: لاهیجان یافت می‌شود.

صفحه ۶۸۱ - بعد از سطر ۱۸

تیره سیپراسه

Cyperus esculentus L. - ترکیبات شیمیائی و روغن حاصل از ریزوم گیاه بصورت کامل تر از آنچه که در کتاب وارد گردیده به شرح زیر است: برجستگیهای طول ریزوم گیاه که به صورت غدد کوچک و بیضوی به طول ۱ تا ۲ سانتیمتر و بوزن ۰٫۲ تا ۰٫۶ گرم، در داخل خاک قرار گرفته، طعمی ملایم و شیرین، شبیه طعم فندق دارند و به حالت خام و پخته نیز مصرف می‌شوند. این برجستگیها دارای ۱۵ درصد آب، ۵ درصد مواد پروتئینی، ۲۳ تا ۳۰ درصد آمیدون، ۲۰ تا ۲۵ درصد قند و هیدراتهای کربن دیگر، ۲۰ تا ۲۸ درصد مواد چرب و ۱٫۵ درصد مواد معدنی است. غده‌های کوچک مذکور که بتعداد نسبتاً زیاد در درون خاک و در طول ریزوم گیاه بوجود می‌آیند، بعلت دارا بودن مقدار نسبتاً زیاد مواد روغنی، مورد استفاده از نظر استخراج روغن در نواحی مختلف قرار می‌گیرند. روغن حاصله از این غده‌ها، حالت روان، رنگ زرد طلائی تا زرد مایل به قهوه‌ای، بوی مخصوص ولی مطبوع و طعمی شبیه فندق دارد.

مشخصات این روغن به شرح زیر می‌باشد (Mensier, P. H.):

- وزن مخصوص در گرمای ۱۵ درجه بین ۰٫۹۱۷ و ۰٫۹۲۴ ر

- اندیس انکسار در گرمای ۲۰ درجه برابر ۱٫۴۶۸۰ ر

- اندیس صابونی بین ۱۹۰ و ۱۹۴

- اندیس یدین ۷۴ و ۸۹

روغن مذکور دارای ۱۷ تا ۱۸ درصد از اسیدهای چرب اشباع شده است که حدود ۱۲ درصد آن اسید پالمیتیک و بقیه یعنی ۵ درصد دیگر، اسید استئاریک، همراه با مقدار بسیار کم از اسید میریستیک،

اسید آراشیدیک و اسید لینوسریک *ac. Lignocérique* می‌باشد.

اسیدهای چرب اشباع نشده روغن مذکور شامل حدود ۷۶ درصد اسید اولئیک و ۶ درصد اسید لینولئیک است. در نواحی معتدل، روغنی که از غده‌های گیاه پرورش یافته به دست می‌آید، دارای نسبت‌های متفاوت از دو نوع اسید اخیر است. یعنی این نسبت به ترتیب ۵٫۶۷ درصد و ۱۵٫۲ درصد می‌باشد و بعلاوه اندیس ید نیز در آن بالاتر از مقدار مذکور است.

مصرف غده‌های کوچک گیاه مذکور، قدمت تاریخی دارد بطوریکه آنها را در قبور مصریان، متعلق به متجاوز از ۲۰۰۰ سال قبل پیدا نمودند. روغن آن از بهترین روغن خوراکی است زیرا از محسنات آن اینست که اولاً در درجات گرمای کم، حتی زیر صفر درجه انجماد حاصل نمی‌کند و کدر نمی‌شود و ثانیاً خیلی به تانی ممکنست تند شود. از این روغن در صابون سازی و تهیه انواع بهداشتی آنها استفاده می‌گردد.

پرورش این گیاه چون سهولت انجام می‌گیرد و شرایطی خاص لازم ندارد از اینجهت در نواحی مختلف اقدام به آن می‌گردد.

در جنوب غربی ایران: اهواز یافت می‌شود (فلور ایران).

بعضی دیگر از این گیاهان نیز مصارف معدود و غیر مهم درمانی دارند که از ذکر آنها بعلت نبودن در ایران، خودداری بعمل آمده است.

صفحه ۶۹۳ - بعد از سطر ۷

تیره گندم

روغن جوانه گندم به علت دارا بودن مقدار زیاد اسیدهای چرب اشباع نشده، از نوع لینولئیک و لینولنیک (عامل‌های ویتامین F)، ویتامین E و مواد مفید دیگر مانند فسفولیدها، بتاستوسترول و غیره، از روغن‌های ارزنده‌ای است که نه تنها در ترکیب فرآورده‌های بهداشتی و کرم‌های پوست با اثر رفع چین و چروک صورت و غیره وارد می‌شود بلکه در تهیه فرآورده‌های متعدد درمانی نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد.

در اینجا از بین کرم‌های بهداشتی و آرایشی، ۳ نوع زیر که در کتب علمی، در ردیف انواع موثر جای دارند شرح داده می‌شود:

۱ - کرم ضد چین و چروک پوست صورت

۳۰ گرم	موم سفید (یا لانولین انیدر)
" ۱۵	عسل صاف شده و بدون موم
" ۳۰	گل همیشه بهار
۹۰ میلی لیتر	روغن آووکادو
۶ قطره	تنطور میر Myrrh ^۱
۳ "	اسانس گل پیچ امین الدوله ^۲

ابتدا لانولین و عسل را در بن ماری ذوب کرده بخوبی بهم می زنند تا به حالت یکنواخت در آید (درجه گرما از ۸۰ تجاوز نماید) سپس روغن آووکادو را بمقادیر کم و تدریجاً می افزایند و با یک قاشق چوبی مرتباً بهم می زنند. بعداً ظرف محتوی آنها را از گرما دور کرده، دم کرده یا جوشانده گل - همیشه بهار را کم کم وارد کرده، مرتباً بهم می زنند تا حالت کرم مانند پیدا نماید (این دم کرده یا جوشانده باید قبلاً از گل همیشه بهار در ۲ فنجان آب تهیه شده باشد). خانمتاً، موقعی که حرارت کرم، کاهش یافت و گرمائی در حدود حرارت بدن پیدا کرد، اسانس را می افزایند و باز هم بهم می زنند تا بخوبی مخلوط شود و کرم یکنواخت و معطر به دست آید. با این ترتیب ۱۸۰ گرم کرم به دست خواهد آمد که باید آنرا در یک ظرف دهانه دار تمیز و استریل شده وارد کرد و دهانه ظرف را بخوبی مسدود نمود.

ظرف محتوی کرم به دست آمده را باید دقیقاً در محلی با درجه گرمای کم و مناسب نگهداری کرد (Kitty little).

۱ - چون موم سفید و تنطور Myrrh که از گیاهی به نام Balsamodendron Myrrha Engl. تهیه می شود، ممکن است در بعضی افراد ایجاد آلرژی نماید، از اینجهت می توان بجای موم، لانولین انیدر بکار برد و به جای تنطور Myrrh نیز از تنطور بنژون که تهیه آن از داروخانه ها میسر تر است استفاده بعمل آورد.

۲ - پیچ امین الدوله، گیاهی بالا رونده و زینتی است که در منازل و باغهای ایران پرورش می یابد (جلد دوم).

۲ - کرم ضد چین های پوست صورت و اطراف چشم

یک عدد	زرده خام تخم مرغ درشت
۴ قاشق غذاخوری	سرکه سیب (طبیعی)
نصف فنجان	روغن ذرت
۳ قاشق غذاخوری	روغن جوانه گندم
۴ قاشق غذاخوری	جوشانده غلیظ ریشه ختمی
یک قاشق چای خوری	عسل صاف و بدون موم

ابتدا زرده تخم مرغ را با نصف مقدار سرکه سیب (۲ قاشق غذاخوری)، در دستگاه مخلوط کن، به صورت مخلوط یکنواخت در می آورند سپس بمقادیر کم و فاصله دار، نصف مقدار روغن ذرت را وارد مخلوط حاصل می کنند و وقتی که از مجموع آنها، مخلوط یکنواخت به دست آمد، بقیه سرکه، جوشانده ریشه ختمی و عسل را می افزایند و بخوبی بهم می زنند. در این موقع پس از آنکه حالت یکنواخت حاصل شد، تدریجاً بقیه روغن ذرت و روغن جوانه گندم را می افزایند و باز هم مخلوط را بخوبی بهم می زنند و در داخل ظرف دهانه داری در یخچال نگهداری می کنند.

این کرم، بهترین مقوی و مغذی پوست صورت است و می توان آنرا هنگام شب، بمقدار کم بکاربرد یعنی به ملایمت به پوست صورت و اطراف چشم مالید و همواره توجه داشت که روغن اضافی را با پارچه تمیز از پوست صورت پاک نمود. از محاسن این کرم آنست که در رفع چین های اطراف چشم نیز موثر واقع می شود.

برای پوست های خشک بهتر است مدتی قبل از حمام کردن، مقدار کمی از آن به پوست صورت مالیده شود. در اینحالت روغن کرم را، آب گرم ازین می برد و پوست صورت، صاف، نرم و لطیف باقی ماند.

۳ - برای رفع چین های اطراف دهان و چشم

۳۰ میلی لیتر	روغن جوانه گندم
" "	- هسته زرد آلو
" "	- بادام

روغن‌های مذکور را در یک بطری کوچک ریخته، دهانه آنرا بخوبی به بندید و به شدت تکان دهید تا کاملاً مخلوط شوند. مخلوط روغن‌های مذکور را می‌توان هر روز به پلک‌ها، اطراف چشم و دهان و پوست ناحیه گردن مالید و به ملایمت کمی مالش داد. ضمناً در هر نقطه از پوست صورت که چین‌های کوچک یا خط‌های باریک در شرف ایجاد شدن است می‌توان آنرا مالید. این عمل بهتر است همواره در هنگام شب، قبل از خوابیدن انجام گیرد.

مصرف مواد پروتئینی کافی و اغذیه ویتامین دار به بهبود پوست و جوان کردن آن کمک می‌نماید (Herbal cosmetics).

۴ - برای جلوگیری و درمان خراش و شکاف لب

برای رفع شکاف لب می‌توان کرم زیر را که تهیه آن به سهولت انجام می‌گیرد در منازل ساخت و از تاثیر سرما، باد و گرمای خورشید به پوست لب جلوگیری بعمل آورد.

موم سفید	۱۵ گرم
بور دوکاکائو	" "
لانولین	" "
روغن هسته زردآلو	۱۵ میلی‌لیتر
روغن جوانه گندم	" "

موم و روغن‌ها را در یک ظرف کوچک ریخته و آنرا در داخل ظرف بزرگتر و محتوی آبجوش قرار می‌دهند. گرمای آبجوش ظرف اخیر، باعث ذوب شدن موم و روغن‌ها می‌شود که در این هنگام مخلوط را باید بایک قاشق چینی یا میله شیشه‌ای بهم زد تا مواد مذکور ضمن حرارت دیدن، بخوبی مخلوط شوند. پس از انجام اینکار، ظرف را از گرما دور می‌نمایند تا مخلوط محتوی ظرف کوچک‌تر، تدریجاً ضمن بهم زدن مداوم سرد شود. پس از سرد شدن، موقعیکه گرمای مخلوط به حداقل رسید، اسانس نناع یا اسانس لیمو ترش بمقدار چند قطره می‌افزایند و مخلوط را بخوبی بهم می‌زنند تا اسانس بطور یکخواخت در همه قسمت‌ها، نفوذ کند. مخلوط حاصل را که حالت کرم مانند دارد بعداً در یک ظرف دهانه‌دار شیشه‌ای یا چینی وارد کرده و دهانه ظرف را می‌بندند و در محلی مناسب با گرمای کم نگهداری می‌کنند.

باید توجه داشت که پوست لب‌ها در مقابل گرمای خورشید، سرما و باد، آسیب می‌بیند و ترک

و شکاف پیدا می‌کند. استفاده از کرم مذکور، مانعت از پیدایش این ناراحتی‌ها می‌کند بعلاوه لب‌ها را همیشه نرم نگاه میدارد (Camella Hopper).

سینه، شکم و ران، به سهولت به علت ازدیاد وزن، اتساع پیدا کرده از حالت طبیعی خارج می‌گردند بطوریکه حالت آویخته به خود می‌گیرند. از مخلوط روغن بادام (بمقدار ۶۰ میلی‌لیتر)، روغن جوانه گندم (۶۰ میلی‌لیتر)، اسانس *Alchemilla vulgaris* L. ۲۰ قطره (۱) و چند قطره اسانس مطبوع بی‌ضرر (لاواند، ژرانیوم یا گل عطری) محلولی به دست می‌آید که می‌توان از مقادیر کم آن برای بهبود و تامین بهداشت سینه بصورت ماساژ دادن ملایم، هنگام شب استفاده نمود.

صفحه ۷۱۴ بعد از سطر ۲۲

علاوه بر اختصاصاتی که برای کاکل ذرت در متن کتاب آمده، ترکیبات و اثرات درمانی به شرح زیر نیز در کتب داروئی سالهای اخیر برای آن ذکر شده است (۱):

کاکل ذرت دارای استیگماسترول، ویتامین K، گالاکتان، ملح پتاسیم، اسید مالیک، اسید - سیتریک، اسیدهای تارتریک، اکسالیک و لیمونیک (Limonic acid) و ماده‌ای به نام Cryptoxanthin است.

آزمایش‌های فارماکولوژیکی نشان داده است که کاکل ذرت دارای اختصاصات زیر است:

- ۱ - دارای اثر مدر با افزایش یافتن ترشح کلرور سدیم است.
- ۲ - دارای اثر پائین آورنده فشار خون به علت کم کردن حجم کلی خون بر اثر دفع ادرار است.
- ۳ - دارای اثر کم‌کننده قند خون است بطوریکه مصرف نمونه‌های تخمیر یافته آن به مقدار کم در خرگوش، باعث کم شدن قند خون در جانور می‌شود.
- ۴ - دارای اثر مفید بر روی کیسه صفرا و ترشح زیاد صفراست بعلاوه چسبندگی راکم می‌کند در نتیجه برای کسانی که مبتلا به رسوبات صفراوی به حالت مزمن می‌باشند و ترشح صفرا در آنها بخوبی صورت نمی‌گیرد می‌تواند مفید واقع گردد.

۱ - *Alchemilla vulgaris* L. (رجل الاسد)، گیاهی کوچک علفی و فاقد گل‌های رنگی است.

بفراوانی، در نواحی شمالی ایران، دامنه‌های تجریش به سمت پس قلعه یافت می‌شود.

2 - *Oriental Materia Medica* by Hang - yen Hsu, Taiwan 1986.

- ۵ - اثر بند آورنده خون دارد. با آزمایش‌هایی که در موش صحرائی بعمل آمده بعلت زیاد کردن پلاکت‌ها و پروترومین، انعقاد خون را بالا می‌برد.
- ۶ - بعلت دارا بودن اثر مدر، رسوبات ادراری را دفع می‌کند. مقدار مصرف کاکل ذرت خشک شده ۹ تا ۱۲ گرم است.

صفحه ۷۱۹ بعد از سطر اول

موم سبوس برنج (Rice Bran Wax):

از سبوس برنج، نوعی موم تصفیه شده تهیه می‌گردد که حالت سخت دارد. رنگ آن از خرمایی تا قهوه‌ای روشن، به تناسب روش تهیه و تصفیه فرق می‌کند. این موم در کلروفرم و بنزن حل می‌شود ولی در آب غیر محلول است. در گرمای ۷۵ تا ۸۰ درجه نیز ذوب می‌گردد. باید در ظروف کاملاً در بسته نگهداری شود.

موم سبوس برنج، در تهیه آدامس و جویدنی‌ها، همچنین روپوش دادن به مواد غذایی مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرد (Food Ch. Codex).

در تهیه آدامس بطوریکه قبلاً اشاره شد، از موم گیاهان مختلف دیگر نیز استفاده بعمل می‌آید.

صفحه ۷۴۶ - آخر صفحه

Coix lacryma - jobi L. که در این کتاب شرح داده شد، دارای وارته‌ای به نام *Var. Susudama* است که دانه عاری از پوسته سخت خارجی آن، به حالت خشک شده مصرف دارد و از آن بعنوان تقویت طحال و درمان ناراحتی‌های مختلف مانند احساس فشردگی در تاندون‌ها و مفاصل، آرتریت، خیزاندها و غیره استفاده می‌شود.

اثر مدر دارد.

دانه این گیاه دارای ۷ درصد ماده روغنی، مرکب از گلیسریدهای اسیدهای چرب مانند اسید - پالپتیک، میریستیک و octodecemoide - ۸ است بعلاوه دارای ۱۸ درصد مواد پروتئینی، ۵۲ درصد مواد نشاسته‌ای و ترکیبات دیگر مانند بتا - سیتوسترول، Coixenolide (با اثر ضد سرطانی)،

امنیو اسید، فیتین ویتامین B_۱ می‌باشد.

روغن دانه این گیاه اثر بازکننده عروق خونی در خرگوش دارد و این اثر بیشتر بر روی عروق سطحی ظاهر می‌شود. دارای اثر ضد تشنج است بطوریکه در قورباغه، موجب کاهش اسپاسم می‌گردد. با آزمایش‌هایی که بعمل آمده مشاهده شده است که اثر جلوگیری از پیشرفت تومورهای سرطانی دارد. ضمناً ادامه این بررسی‌ها نشان داد که تزریق مواد روغنی دانه در زیر جلد خرگوش، موجب پائین آمدن قند خون و کلیسم سرم خون جانور می‌شود. مقدار مصرف دانه، ۱۵ تا ۳۰ گرم است که می‌تواند تا ۶۰ و حتی ۹۰ گرم افزایش یابد (۱).

صفحه ۷۵۸ بعد از سطر ۱۹

گرامینه‌های آلرژی‌زا

تعداد زیادی از گرامینه‌ها ایجاد آلرژی Allergic rhinitis (Hay fever) می‌نمایند. اینحالت در بهار و پاییز بر اثر وجود دانه گرده این گیاهان در فضا عارض می‌شود. مهمترین این گیاهان به شرح زیرند (۲):

- *Festuca pratensis Huds.* نوعی است که پراکندگی وسیع در اروپا، آسیا (ایران)، امریکا و کانادا دارد. سنبله آن در فاصله ماههای خرداد و تیر، ایجاد حالت آلرژی که در فوق ذکر گردید می‌کند. نوع دیگر آن *F. rubra L.* نیز که در اروپا و آسیا (ایران)، مخصوصاً در نواحی سرد پراکنده است، ایجاد حالت مذکور را می‌نماید.

- *Poa annua L.*، *P. compressa L.* و *P. trivialis L.* هر سه ایجاد آلرژی می‌نمایند، با این تفاوت، که نوع اول که در ایران فراوان یافت می‌شود بعلت آنکه گلپایش نسبتاً زود یعنی در فروردین، ظاهر می‌گردد، زودتر از ۲ نوع دیگر، اینحالت را بوجود می‌آورد. نوع دوم که مهمترین نوع مولد آلرژی در نواحی معتدله است، بیشتر در چمنزارهای اروپا و بعضی نواحی آسیا پراکندگی دارد و در امریکا نیز حالت بومی پیدا کرده است. نوع سوم بومی اروپا و آسیا (ایران) است

1 - Oriental Materia Medica by Hong - yen Hsu 1968.

2 - Hay fever Plants by R. P. Wodehouse, 1971.

ولی در امریکا و سواحل اقیانوس اطلس نیز بطور پراکنده دیده می شود.

— *Dactylis glomerata* L. در نواحی معتدله پراکنده است.

Agropyrum ها، دارای دانه‌های گرده به ابعاد ۴۵ تا ۵۲ میکرون می‌باشند و ایجاد آلرژی می‌نمایند، انواع مهم آنها از این نظر به شرح زیراند:

- *A. repens* Beauv.، در آسیا (ایران)، اروپا و امریکا پراکنده است. گل‌های آن در اواخر خرداد ظاهر می‌شود و در این موقع ایجاد آلرژی می‌کند.

- *A. Smithii* Rydl.، بیشتر در اراضی قلیائی نواحی مختلف امریکا مانند Minnesota، کلمبیای انگلیس، میسوری تا تکراس پراکنده‌گی دارد و در فاصله خرداد تا تیر ماه گل می‌دهد.

- انواع گندم مانند *Triticum sativum* Lamk.، *T. vulgare* Vill.

- انواع جو که پراکنده‌گی وسیع در هر دو نیمکره دارند مانند *Hordeum jubatum* L. * که در نواحی مختلف امریکا و *H. murinum* L. *، در سواحل اقیانوس کبیر، ایداهو، جنوب یوتا، نیومکزیکو و کالیفرنیا پراکنده است.

- از *Lolium* ها، *L. italicum* A.Br. * و *L. perenne* L. و *L. multiflorum* Lam. در ردیف انواع مهم آلرژی‌زا قرار دارند.

نوع *L. temulentum* L.، دانه‌های گرده به قطر ۲۹ تا ۳۷ میکرون دارد و بنظر می‌رسد در ایجاد اینحالت شرکت داشته باشد. ۳ نوع اخیر در ایران پراکنده‌گی دارند.

از بین *Avena* ها، نوع *A. fatula* L.، مهمترین آنها از نظر تولید آلرژی است ولی نوع *A. sativa* L. (جودوسر)، اینحالت را ایجاد نمی‌کند.

- *Holchus lanatus* L. *، دانه‌های گرده‌ای به ابعاد ۲۹ ر ۳۴ میکرون دارد و در اروپا بیشتر پراکنده است.

- *Koeleria cristata* (L.) Pers.، دانه‌های گرده به ابعاد ۲۷ ر ۳۸ میکرون دارد و در خرداد تا شهریور گل می‌دهد، در بعضی نواحی اروپا، آسیا (ایران)، می‌روید. در امریکا، منطقه اورگان، ایجاد آلرژی شدید می‌نماید.

- *Phleum pratense* L.، دانه‌های گرده نسبتاً درشت دارد. در اروپا، آسیا (ایران) و در منطقه کالیفرنیا و میسوری در تابستان ایجاد آلرژی می‌کند.

- *Agrostis stolonifera* L.، در مناطق معتدله (ایران) پراکنده است و آلرژی‌زایی آن بیشتر از انواع دیگر گیاه است.

- *Cynodon Dactylon* Pers.، در منطقه وسیعی از کره زمین پراکنده است. دانه‌های گرده آن نسبتاً درشت می‌باشد. در ایجاد آلرژی مداخله دارد.

- *Anthoxanthum odoratum* L. * که در اروپا و آسیا بیشتر پراکنده است ولی در ایران نمی‌روید، در ردیف مهمترین گیاهان مولد آلرژی جای دارد. دانه‌های گرده آن به ابعاد ۵ ر ۳۷ تا ۴۵ میکرون است.

- *Melinis minutiflora* Beauv. *، بتفاوت برحسب ناحیه‌ای که در آنجا پراکنده است ایجاد آلرژی شدید می‌کند.

- *Digitaria sanguinalis* (L.) Scop. *، دانه‌های گرده به ابعاد ۳۲ تا ۳۹ میکرون دارد و چون مقادیر زیاد گرده ایجاد نمی‌کند، در ایجاد اینحالت دارای اهمیت نیست.

- *Sorghum halepensis* L.، دانه‌های گرده درشت دارد و آلرژی‌زاست. در منطقه وسیعی از ایران پراکنده است.

- *Zea Mays* L. (ذرت) - دارای دانه‌های گرده خیلی درشت به ابعاد ۸۰ تا ۱۰۰ میکرون است و در افراد مستعد، ایجاد اینحالت را می‌نماید.

گیاهان سمی تیره گندم

تعدادی از گیاهان تیره گندم علاوه بر انواعی که در متن کتاب ذکر گردید ایجاد مسمومیت به شرح زیر می‌نمایند:

Paspalum commersonii Lam. * : گیاهی است علفی که در ناتال و نواحی مختلف هند می‌روید و بعلاوه پرورش می‌یابد. مردم هند از آن، جهت درمان گزش مار استفاده می‌کنند و شیر حاصل از فشردن ساقه تازه گیاه را در رفع کدورت قرنیه چشم موثر می‌دانند بعلاوه معتقدند که پوسته بیرونی دانه گیاه دارای نوعی ماده مخدر با اثر سمی در انسان و حیوانات است. در بررسی‌هایی که توسط Hurst بعمل آمده نشان داده شده است که ماده مخدر مذکور، اثرات هذیان و استفراغ ایجاد می‌کند ولی خطرناک نیست زیرا در طی ۲۴ ساعت این اثرات از بین می‌رود.

نوع دیگر آن یعنی *P. dilatatum* Poir.، بعلت آلوده شدن به *Claviceps*، ایجاد مسمومیت در دامها می‌نماید. در نواحی مختلف افریقا و ایران: گیلان پراکنده است.

P. disticum L.، ایجاد مسمومیت در دامها، مشابه مسمومیت از ارگو (Ergot) که یکی از آفات مهم غلات است می‌نماید. در مازندران می‌روید، در هند و جاوه، محلولات آن بصورت مالیدن

بر روی عضو، جهت درمان رماتیسم و رفع بعضی ناراحتی‌های چشمی مورد استفاده قرار می‌گیرد.
 Pennisetum cladestinum Hochst. ☆ - در نواحی مختلف افریقا مانند تنکانیکا، به صورت مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرد و با آنکه مولد ماده سمی اسیدسیانیدریک است معه‌ذا در بعضی نواحی مانند گینه، برگ و ساقه گیاه را بصورت دم کرده‌های رقیق و بعنوان مدر در موارد کمی دفع ادرار بکار می‌برند.

P. thyphoides Spath & Thunb. ☆، در بعضی نواحی افریقای جنوبی به مصارف دفع کرم می‌رسد و سمی است.

علاوه بر Paspalum ها که بعضی از انواع آنها (بطوریکه ذکر شد) ایجاد مسمومیت می‌نمایند، گیاهان زیر نیز در ردیف انواع سمی این تیره به شرحی که ذکر می‌گردد جای داده شده‌اند^(۱).

Sorghum palustris L. ☆، در آلاسکا، نیویورک و کلرادو، همچنین در اروپا و آسیا پراکنده است و اثرات سمی ایجاد می‌کند.

بعضی از فرم‌های S. vulgare Pers. ☆ و S. halepensis (L.) Pers.، بر اثر هیدرولیز گلوکزیدی بنام dhurin در آنها، که تولید اسید سیانیدریک می‌نماید، ایجاد مسمومیت تحت شرایط خاصی از محیط زیست می‌نمایند.

Lolium temulentum L. که شرح مسمومیت از آن، در کتاب داده شده است.

بعضی از گیاهان زیر بعلت آلوده شدن به قارچهای سمی، یا آلودگی‌های مشابه موجبات مسمومیت را فراهم می‌آورند:

- از بین Stipa ها، انواع S. robusta Scribn. ☆، S. sparta Trin. ☆ و S. connata Trin. ☆
 - A. oligantha Michx. ☆ و A. dichotoma Michx. ☆، Aristida longiseta Steud. -

- Bromus tectorum L. (ایران) و Cenchrus pauciflorus Benth. ☆

- از بین انواع جو، Hordeum jubatum L. ☆ و H. pusillum Nutt. ☆

اشتباهات چاپی زیر را تصحیح فرمائید

صحيح	سطر	صفحه
Mentha piperita	۴ و ۶ و ۹	۷ و ۸۴۷ (چپ)
دم کرده ۴۰ تا ۵۰ گرم	۲۸	۲۳
باسمنج	۲۸	۱۰۵
* Vaccinium vitis - idaea	۱	۱۷۹
در درمان یبوست	۱۱	۲۰۴
در بین بی‌گلب‌رگها جای داده می‌شوند	۱۰	۴۰۲
بمقدار ۸ تا ۱۰ گرم در روز قبل از غذا	۲۰	۵۰۷
Maialis ۶۵۱	۲۰ (راست)	۸۳۴